

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0107500-08>

10. Thomas Eger, Michael Faure Economic Analysis of Law in China // MPG Books Ltd, Bodmin. – Cornwall, 2007. – 28 p.
11. Paying Taxes 2011 The global picture // Official edition of The World Bank. – Washington: DC, 2010. – 104 p.
12. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О. Барановський // Вісник Національного банку України: науково-практичний журнал Національного банку України. – Київ, 2009. – № 4 (158). – С. 8-19.
13. Савин А. Год под знаком евро / А. Савин // Контракты. – 2008. – № 237 (Спецвыпуск). – С. 8-10.
14. Свередюк Б. П. Причини світової фінансово-економічної кризи 2007-2009 рр. / Б.П. Свередюк // Світова економічна криза: причини, наслідки та перспективи подолання: Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів. 14-15 травня 2010 р – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 696 с.
15. Les Echos, April 25 and 26, 2008. – P. 6.
16. Географічна структура експорту-імпорту товарів у міжнародній торгівлі України в 1996-2010 рр: офіційні дані Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/gu/gu_u.html
17. Річний звіт Національного банку України за 2008 рік / Редакційна колегія: Шаповалов А.В., Галь В.М. та ін. – К.: НБУ, 2009. – 210 с.
18. Овчинников В. Китай: большая роль малого бизнеса / В. Овчинников // Партнер. – 2007. – №4(17). – С. 14-16.
19. Русаков Е.М. Мировой кризис: последствия и перспективы / Е.М. Русаков // Азия и Африка сегодня. – 2009. – № 1. – С. 2-6.

УДК 342: 347.91 (477)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНІ ВІДНОСИНИ ЯК ОСОБЛИВА СФЕРА ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Лютіков П.С., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті аналізуються, крізь призму узагальнення думок вчених-адміністративістів з приводу порушеної проблематики та вивчення відповідних положень перспективного законодавства, адміністративно-процедурні відносини як сфера об'єктивізації юридичних осіб.

Ключові слова: адміністративна процедура, адміністративно-процедурні відносини, адміністративне провадження, юридична особа, сфера об'єктивізації.

Лютіков П.С. АДМИНИСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНЫЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ОСОБЕННАЯ СФЕРА ОБЪЕКТИВИЗАЦИИ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ / Запорожский национальный университет, Украина
В статье анализируются, сквозь призму обобщения мнений ученых-административистов по вопросам указанной проблематики и изучение соответствующих положений перспективного законодательства, административно-процедурные отношения как сфера объективизации юридических лиц.

Ключевые слова: административная процедура, административно-процедурные отношения, административное производство, юридическое лицо, сфера объективизации.

Lyutikov P.S. ADMINISTRATIVE PROCEDURE RELATIONS IN SPECIAL SCOPE OBJECTIFICATION LEGAL ENTITIES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article examines, through the prism of generalization thoughts administrative scientists excited about the issues and studying the relevant provisions of prospective legislation, administrative and procedural relations as a field of objectification legal entities.

Key words: administrative procedure, administrative and procedural relations, administrative proceedings, legal entity, the scope of objectification.

Для вітчизняної правової системи, яка проходить стадію постійного змістовного оновлення, еволюційного розвитку, характеризується переорієнтацією на людиноцентристські цінності та відходом від тотальної монополії держави, надзвичайно важливими є питання розроблення якісно нових правил взаємодії в площині «людина – держава». Публічна адміністрація повинна виступати в першу чергу партнером приватної сторони в публічно-правових відносинах, а права та інтереси останньої повинні бути захищені та забезпечені належним чином. Врешті решт, держава має забезпечити сталий розвиток та поширення засад диспозитивності в публічному секторі, про що вже тривалий час говорять провідні вітчизняні вчені-адміністративісти (І. Голосніченко, Т. Коломоєць, В. Колпаков та інші). Саме тому на часі є прийняття нового законодавства в цій сфері, який би систематизував та остаточно визначив засади забезпечення реалізації та захисту прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб у відносинах з органами та посадовими особами публічної адміністрації.

За таких обставин істотно актуалізуються науково-пошукові прагнення представників адміністративно-правової науки, які мають матеріалізуватися в збірках наукових праць, статтях, монографіях, узагальненнях судової практики з відповідними професійними та фаховими коментарями, організаціях тематичних наукових заходів, метою яких є в тому числі обмін думками між вченими-юристами та практиками з приводу сутності адміністративних процедур, структури кодифікованого адміністративно-процедурного акту та інших теоретичних та практичних аспектів актуальної тематики тощо.

Протягом останніх років порушена в статті проблематика прямо чи опосередковано була предметом дослідження відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-адміністративістів. Зокрема, ці питання вивчались або продовжують знаходитись у полі зору В. Авер'янова, О. Бандурки, Д. Бахраха, Ю. Битяка, Б. Габрічідзе, В. Гаращука, І. Голосніченка, А. Граціанова, Е. Демського, Ю. Дорохіної, Є. Євграфової, С. Ківалова, Д. Керімова, Б. Коліушка, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, А. Коренєва, М. Костеннікова, О. Кузьменко, Р. Куйбіди, В. Лазарева, Л. Ковалю, Р. Мельника, О. Миколенка, Н. Оніщенко, Г. Петрова, С. Сарани, В. Сорокіна, С. Стеценка, В. Тимошука, М. Тищенко, І. Федорова, А. Школика, Б. Хангельдієва та інших. Аналіз праць вказаних вчених дає підстави говорити про відсутність єдиної точки зору з приводу сутності та розуміння адміністративних процедур та відповідних процедурних відносин у сучасній адміністративно-правовій науці. Крім того, адміністративно-процедурні відносини, як особлива сфера об'єктивізації юридичних осіб приватного права, взагалі залишаються поза предметом наукових досліджень. Варто зазначити, що комплексних монографічних досліджень, присвячених саме цій проблематиці, при цьому виконаних з точки зору оновленої концепції адміністративно-правової доктрини, на сьогодні фактично не існує.

Усе це зумовило мету статті в такому формулюванні – аналіз адміністративно-процедурних відносин як особливої сфери об'єктивізації юридичних осіб приватного права.

Адміністративно-процедурні відносини, як самостійний предмет науково-дослідної роботи, є дискусійною проблематикою в науці адміністративного права, що, у першу чергу, можна пояснити відсутністю єдиного підходу до розуміння адміністративної процедури як такої та її співвідношення з такими поняттями, як «адміністративний процес», «адміністративне провадження».

Так, зокрема авторами підручника «Адміністративне судочинство України» за загальною редакцією О. Пасенюка пропонується понятійно-термінологічний ряд «адміністративний процес – адміністративне провадження», де останнє розглядається в якості частини першого, а адміністративні провадження, у свою чергу, пропонується розглядати як сукупність послідовно здійснюваних дій, які можна називати «адміністративними процедурами» [1, 588-589]. Аналогічний ряд запропонований і авторами навчального посібника «Основи адміністративного судочинства та адміністративного права» за загальною редакцією Р. Куйбіди та В. Шишкіна. При цьому «адміністративна процедура» і «адміністративне провадження», на їх думку, співвідносяться як «загальне та особливе» (щоправда, лише стосовно широкого

розуміння адміністративного процесу), як «статика і динаміка», де процедура – це встановлений порядок розгляду та вирішення справи (модель провадження), а провадження – це вже власне розгляд та вирішення конкретної справи [2, 174-175]. Такої ж позиції дотримуються О. Кузьменко і Т. Гуржій [3, 137], де процедура – це дискретність руху, явище, не наділене динамікою. З ними не згоден О. Миколенко, зазначаючи, що має місце певне помилкове ототожнення «процесуальної (процедурної) форми» і «процедури», процедуру слід розглядати не як модель, а як безпосередню послідовність дій, врегульованих правилами поведінки та об'єднаних єдністю мети [4, 150-151].

Дещо специфічним, як зазначають Т. Коломоєць та Д. Астахов, є підхід до зазначеного поняття В. Тимошука, який, поряд з етимологічним аналізом термінів «процес» і «процедура» (лат. *processus* – «просування вперед» і лат. *procedere* – «просуватися») [5, 45-46], узагальненою характеристикою зарубіжного досвіду нормативного закріплення засад адміністративних процедур [5, 57], пропонує власне визначення адміністративної процедури як «установленого законом (офіційного) порядку розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних справ, спрямованого на прийняття адміністративного акту або укладення адміністративного договору» [5, 58], й одночасно зазначає про те, що адміністративна процедура і адміністративний процес є самостійними гарантіями захисту прав та законних інтересів приватних осіб, а також різними складовими частинами адміністративного права [5, 58; 6, 65].

В аспекті критики відповідних положень проекту Адміністративно-процедурного кодексу України (далі – АПК України) висловлюють свою думку щодо визначення «адміністративної процедури» та «адміністративного провадження» Е. Демський та Ю. Костюк, які зазначають, що зазначена дефініція «відірвана» від теоретичних напрацювань та усталеного в теорії процесу і закріпленого на нормативному рівні понятійного апарату. Саме тому, на думку вчених, незрозумілим є відхід від пануючої тези про співвідношення адміністративного процесу і адміністративної процедури [7, 4]. Науковці пропонують власні авторські визначення для можливого їх використання в проекті, а саме: «адміністративна процедура – це встановлені законом правила, порядок і умови вчинення суб'єктом владних повноважень процесуальних дій щодо розгляду, розв'язання і вирішення конкретної індивідуальної справи у сфері публічного адміністрування» та «адміністративне провадження – система послідовно здійснюваних адміністративних процедур (процесуальних дій) суб'єктом владних повноважень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям адміністративного акту і його виконанням» [8, 73]. Разом із тим, варто підтримати Т. Коломоєць та Д. Астахова в тому, що підхід Е. Демського та Ю. Костюк також не можна вважати виправданим, оскільки він дещо заплутує зміст вказаних понять. Так, на думку авторів монографії «Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України», розкриваючи поняття «адміністративна процедура», Е. Демський та Ю. Костюк наголошують, що це є правила, порядок і умови вчинення суб'єктом владних повноважень процесуальних дій. Однак, знову ж таки, як вже підкреслювалось вище, слова «правила», «порядок», «умови» не відображають сутності адміністративної процедури, розмиваючи її зміст і фактично ототожнюючи її із адміністративним провадженням, яке, власне, і є «системою послідовно здійснюваних адміністративних процедур», тобто фактично порядком, у загальнозживаному розумінні останнього [6, 191]. Хоча, критика Е. Демського та Ю. Костюк легальних визначень адміністративної процедури та адміністративного провадження є цілком слушною, оскільки стаття 2 Проекту закріплює абсолютно нелогічні з точки зору теорії адміністративного права визначення вказаних понять. Зокрема, адміністративна процедура – визначений законодавством порядок адміністративного провадження, а адміністративне провадження – сукупність послідовно здійснюваних адміністративним органом процедурних дій і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям адміністративного акту і його виконанням [9].

Таким чином, у переважній більшості наявних наукових, публіцистичних джерел адміністративна процедура розглядається як встановлений законодавством (у даному випадку адміністративним) порядок вирішення суб'єктами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ. Вона здійснюється не всіма суб'єктами публічної адміністрації і не щодо всього предмета адміністративно-правового регулювання, є певною діяльністю, послідовністю дій, це дає можливість розглядати її в якості складової адміністративного

процесу (позитивної, управлінської), взаємопов'язаної з адміністративним провадженням як зовнішня форма (модель) і змістовне наповнення, обумовлене реальними життєвими ситуаціями [6, 68-69]. Отже, на підставі аналізу наявних наукових джерел, можна зробити висновок, що адміністративна процедура – це регламентовані адміністративним правом дії, які вчиняються суб'єктом владних повноважень щодо розгляду, розв'язання і вирішення індивідуально-визначеної справи.

Запропонований підхід щодо розуміння адміністративної процедури варто покласти в окреслення структури адміністративно-процедурних відносин. Не розкриваючи детально це питання, слід зазначити, що сутність вказаних відносин, в тому числі, можна визначити за допомогою положень проекту АПК України. Зокрема, виходячи із змісту положень ч.1 ст.1 проекту АПК України, яка встановлює предмет регулювання АПК України, можна зробити висновок, що адміністративно-процедурні відносини, у розумінні розробників проекту АПК України, – це відносини, що виникають під час провадження органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами діяльності щодо забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, у тому числі щодо отримання адміністративних послуг, та виконання ними визначених законом обов'язків.

У цілому підтримуючи вказану позицію, вбачається, що адміністративно-процедурні відносини – це врегульовані адміністративно-процедурними нормами відносини, учасники яких володіють суб'єктивними адміністративно-процедурними правами та несуть юридичні обов'язки, виникають у зв'язку з провадженням органами публічної адміністрації, їх посадовими і службовими особами діяльності щодо забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, у тому числі щодо надання та отримання адміністративних послуг. Таким чином, адміністративно-процедурні відносини є особливою сферою об'єктивізації юридичних осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне судочинство України: підручник / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О.М Пасенюка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
2. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посібн. / за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна. – К.: Старий світ, 2006. – 576 с.
3. Кузьменко О.В. Адміністративно-процесуальне право України: підручник / О.В. Кузьменко, Т.О. Гуржій; за заг. ред. О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2007. – 416 с.
4. Миколенко О.І. Теорія адміністративного процедурного права: [монографія] / Олександр Іванович Миколенко. – Харків: Бурун Книга, 2010. – 336 с.
5. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: [монографія] / В.П. Тимошук. – К.: «Конус-Ю», 2010. – 296 с.
6. Коломоець Т.О. Кодифікація адміністративно-процедурного законодавства України: [монографія] / Т.О. Коломоець, Д.С. Астахов. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 228 с.
7. Демський Е. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України: регламентація відносин особи і влади чи чергове зобов'язання людини / Е. Демський, Ю. Костюк // Юридичний вісник України. – 2011. – № 8 (816). – С. 4.
8. Демський Е. Актуальні питання законодавчого врегулювання процедур у сфері публічного адміністрування / Е. Демський, Ю. Костюк // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2011. – № 2. – С. 72-78.
9. Адміністративно-процедурний кодекс України: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/34216>.